

مختصری راجع به چگونگی نوشتن و خواندن به زبان کردی

با مطالعه بعضی از سایتهای کردی زبان، متوجه اشتباههای بسیار املایی و انشایی خواهیم شد که متأسفانه نمی‌توان از مطالب نوشته شده بهره مناسب را برد. البته ناگفته پیداست که این غلطهای املایی بیشتر از جانب نویسندگان شرق کردستان (کردستان ایران) روی میدهد. دلیل آن هم واضح است: نبود آموزش زبان کردی در مدارس! (به همین علت این نوشتار به زبان فارسی نوشته شده است). نوشتار زیر فقط در مورد املای صحیح و درست خواندن متون کردی می‌باشد. در اینجا بد نیست تجربه خود را در مورد یادگیری خواندن و نوشتن به زبان کردی را بنویسیم: حدود 11-12 ساله بودم که کتاب "بو کوردوستان" استاد هه‌ژار را ورق می‌زدم. از فهم ساده‌ترین کلمات عاجز بودم. چشمم به بخش داخلی جلد کتاب افتاد. برادرم یا پدرم چند حرف و علامتی را نوشته بودند که کلید خواندن و تنها استاد زبان کردیم بودند. پس از دقت در آن و مقایسه با شعر و نوشته‌های کتاب، کم کم شیوه درست خواندن و به تبع آن درست نوشتن را آموختم. و اما نوشته جلد کتاب چه بود؟ در ذیل شمایی از آن نوشته را آورده‌ام:

ه ه	ه
ی ی	ی
و و	و
ئه ئه	آ
ئی ئی	ا
ئو ئو	ا
وو و وو	او
ئا ئا	آ
فا فا	و
س س	س ص ت
ز ز	ز ذ ظ ض
ت ت	ت ط
ل ل	ل
ر ر	ر

توضیح:

- همانگونه که می‌بینید در زبان کردی، چند نوع "س"، "ز" و "ت" وجود ندارد. (البته در زبان فارسی نیز تمامی "س"ها، "ز"ها و "ت"ها فقط به یک شیوه تلفظ می‌شوند و اما بعنوان میراثی از زبان عربی، در رسم‌الخط فارسی بجا مانده‌اند)
- استفاده از علامت هفت: بر روی "و"، آنرا خفیفتر کرده و صدای "O" در انگلیسی را می‌دهد. بر روی "ی" نیز آنرا به "E" مبدل می‌سازد. همین علامت بر روی "ل" و زیر "ر"، حروف را حلقی تر می‌کند.
- مثال برای "ل" و "ل": "گول" به معنی جذامی است و "گول" به معنی گل. "گول" به معنی دریاچه و "گول" معنی چست و چالاک (گورج و گول) و گل فوتبال می‌دهد.
- مثال برای "ر" و "ر": "که" بمعنی خراست و "که" بمعنی ناشنوا را می‌دهد.
- "ف" معادل حرف "V" در زبان انگلیسی است که بیشتر در کلمات کردی شمال کاربرد دارد. مانند: "مروف" بمعنی انسان، "ئه‌فین" و "قیان" به معنی عشق.
- در رسم‌الخط کردی، آنچه را که می‌نویسیم، می‌خوانیم و هر آنچه تلفظ شود، می‌نویسیم.
- رسم الخط کردی، اکثر صداها را مانند رسم‌الخط "فونیتیک" (Phonitick) در بر می‌گیرد.

به کلمات فارسی زیر با رسم الخط کردی توجه فرمایید:

در = دهر
در (گوهر) = دۆرر (گوهر)
اسرار = ئه‌سرار
اصرار = ئیصرار
زبان = زه‌بان
گل (گل رز) = گۆل (گۆلی رۆز)
گل (کار گل) = گیل (کاری گیل)
کرد (انجام داد) = که‌رد (ئه‌نجام داد)
کرد (ملت کرد) = کۆرد (می‌لله‌تی کۆرد)
کرم (کرم خاکی) = کیرم (کیرم خاکی)
کرم (بخشش) = که‌ره‌م (به‌خشیش)
برای = به‌رایئ
چگونه = چی‌گونی
سرسره = سۆرسۆرئ
اکنون = ئه‌کنون
کتاب = کیتاب
امکان = ئیمکان
استاد = ئۆستاد
دور = دوور - دور
کور = کوور - کور
آسیاب = ئاسیاب
آموزش = ئاموزیش
بنویس = بئینیش
رسم الخط = ره‌سمۆل خه‌ت
واگیر = فاگیر
کردستان = کۆردیستان
استعمارگر = ئیستیمارگر
ملک المتکلمین = مه‌لیکۆل مۆته‌که‌للیمین

برای مطالعه قطعات کوتاه کردی، میتوانید به بخش "زاخاوی می‌شک" در سایت KOORD.com (که حاوی مطالب طنز است) مراجعه فرمایید:

http://www.koord.com/webzaxaw/zaxawy_meshk.htm

پس از آنکه احساس کردید در خواندن قطعات کوتاه مشکلی ندارید، به سایتهای دیگر کردی یا بخش کتابخانه سایت KOORD.com مراجعه کرده و از دهها کتاب کردی در زمینه‌های گوناگون بهره ببرید:

<http://www.koord.com/webbook/pertuk.htm>

نوشتن کردی بر روی کامپیوتر

عزیزانی که می‌خواهند از فونتها و کی‌برد کردی استفاده کنند، می‌توانند به آدرس زیر مراجعه نمایند:

<http://www.kurditgroup.org/downloads.php?cid=1>

چون در کردی نوشتن، احتمال دارد مابین بخشهای یک کلمه فاصله بیفتد، (بعلت استفاده از "ه"، پس از تایپ آن (بدون استفاده از کلید Space که بزرگترین کلید بر روی کی‌برد است)، کلید Shift را (که در طرفین کی‌برد با علامت فلش بطرف بالا مشخص شده است) با H فشار دهید و بقیه کلمه را بنویسید:

با استفاده از شیفت و H

بدون استفاده از شیفت و H

سییه ر

سییه ر

هه ژار

هه ژار

(البته این عمل را می‌توان برای حروف دیگر نیز انجام داد. کلید شیفت و H این امکان را می‌دهد که حرف آخر چسبان را به حرف بعدی بدون فاصله تایپ نمود)

با استفاده از شیفت و H

بدون استفاده از شیفت و H

می‌توان

می‌توان

می‌دهد

می‌دهد

یکی از نشانه‌های بارز هویت ملی، زبان است. در پاسداری از زبانی که تنها حامی آن احاد ملت کرد است، کوشا باشیم.

مدیریت سایت KOORD.com

koordweb@gmail.com